

Karl-Sudhoff Tıp Tarihi Enstitüsü'nden Prof. Dr. med. Ingrid Kästner için Düzenlenen 65. Yaşgünü Toplantısı ve Armağan Kitabı Üzerine

Saksonya Bilimler Akademisi (Leipzig), 15 Mart 2007

ON THE ANNIVERSARY BOOK AND MEETING ORGANIZED IN HONOR OF THE 65th BIRTHDAY OF PROF. DR. MED. INGRID KÄSTNER FROM KARL-SUDHOFF INSTITUTE FOR HISTORY OF MEDICINE AND NATURAL SCIENCES
Saxonia Academy of Sciences (Leipzig), 15 March 2007

Arın NAMAL^a

^aDeontoloji ve Tıp Tarihi AD, İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi, İSTANBUL

Özet

Leipzig'de (Almanya), 1 Nisan 1906'da faaliyete geçen, 1938'den itibaren Karl-Sudhoff Tıp Tarihi Enstitüsü adını taşıyan kurum, dünyada tıp tarihi alanında kurulmuş ilk Enstitü'dür. Prof. Dr. med. Ingrid Kästner, bu Enstitü'de 1983 ve 2007 tarihleri arasında çalıştı. Alanında bir çok önemli araştırma, onun imzasını taşımaktadır. 15 Mart 2007 tarihinde Leipzig'de Saksonya Bilimler Akademisi'nde, Prof. Kästner'in 65. yaş günü için bir toplantı düzenlendi ve onuruna bir kitap yayımlandı. Bu makalede, sözü edilen toplantı ve kitap tanıtılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Karl-Sudhoff Tıp ve Fen Bilimleri Tarihi Enstitüsü, Prof. Dr. med. Ingrid Kästner, armağan kitabı

Abstract

The Karl-Sudhoff Institute of the History of Medicine, an institution that started its activities on April 1st, 1906 in Leipzig (Germany) and that goes under this name since 1938, is the first of its kind to be established in the field of the history of medicine. Prof. Dr. med. Ingrid Kästner served in this Institute between 1983 and 2007. Quite a number of important research work bears Kästner's signature. A meeting was organized to honor Kästner's 65th birthday at the Saxonian Academy of Sciences on March 15th, 2007 and a book was published on Kästner's honor. In this article, this meeting and the book published to celebrate the 65th birthday of Prof. Dr. Ingrid Kästner is introduced.

Key Words: Karl Sudhoff Institute of the History of Medicine and Natural Sciences, Prof. Dr. med. Ingrid Kästner, anniversary book

Türkiye Klinikleri J Med Ethics 2007, 15:101-107

Leipzig'de (Almanya), 1 Nisan 1906'da faaliyete geçen, 1938'den itibaren Karl-Sudhoff Tıp Tarihi Enstitüsü adını taşıyan kurum, dünyada tıp tarihi alanında kurulmuş ilk Enstitü'dür.¹ Enstitü'nün kuruluşunda Viyanalı tıp tarihçisi Theodor Puschmann'ın (1844-1899) Leip-

zig Üniversitesi'ne tıp tarihi araştırmaları yapılması için şartlı bağışta bulunması, oldukça önemli bir destek oluşturmuştur. 1901'de kurulan Alman Tıp Tarihi ve Doğa Bilimleri Tarihi Cemiyeti Kurucu Başkanı olan Dr. Karl Sudhoff (1853-1938), Enstitü'yü 1906-1925 yılları arasında yöneten, tıp tarihinin duayeni, bu disiplinin uluslar arası kabul gören ilk temsilcisi, Paracelsus-araştırmacısı, bilimsel dergi yayıncılığının önde gelen teşvikçisi olarak tanınmaktadır. Enstitü, kuruluşu onuncu yılına ulaştığında 9 000 kitaplık bir koleksiyona ve önemli müze materyaline sahip olmayı başarmıştı. Sudhoff'un ardından kürsü direktörlüğünü üstlenen

Geliş Tarihi/Received: 06.06.2007 Kabul Tarihi/Accepted: 06.06.2007

Yazışma Adresi/Correspondence: Arın NAMAL
İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi
Deontoloji ve Tıp Tarihi AD İSTANBUL
arinnamal2002@yahoo.com

Copyright © 2007 by Türkiye Klinikleri

Türkiye Klinikleri J Med Ethics 2007, 15

101

Dr. Henry Ernest Siegerist (1891-1957), 1925-1932 yılları arasında, Enstitü'de gerçek bir atılım dönemi yaşanmasını sağladı. Başka ülkelerde kurulmakta olan Enstitüler, bu enstitüyü model aldılar. Çok yönlü, bir çok dile hakim, yeniliklere açık, etkileyici konuşma gücüne sahip Siegerist, Enstitü'yü tüm isteyenlerin yararlanabildiği şekilde yönetti, hevesli genç araştırmacıları yanına çekmeyi başardı, Enstitü'nün zengin kaynakları ışığında, antik tıptan hekimlik etiğinin güncel sorunlarına uzanan çok geniş bir yelpazede tartışma ve yazma etkinliğini canlandırdı. Siegerist tıp tarihine, tıbbın günümüzdeki sorunlarına tarih perspektifinden çözümler sunma ödevini yüklemişti. 1932 yılında Almanya'da yükselmekte olan nasyonal sosyalizmin kendisinde uyandırdığı tedirginlikle, Enstitüsü'nden ayrılmaya gönlü çok zor razı olarak, Baltimore John Hopkins Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsü'nden aldığı daveti kabul etti. Müzesi ve kitap koleksiyonlarıyla da ünlü Karl-Sudhoff Tıp Tarihi Enstitüsü, Siegerist'ten

sonra, tarihin çalkantılı süreçleri içerisinde yoluna dinamizm içinde devam etti, tıp tarihi alanında kutup yıldızı olarak kalmayı başardı ve 2006 yılında 100 yaşını kutladı.

Almanya'da 65 yaş, öğretim üyelerinin emekliye ayrıldıkları yaştır, ancak bazı eyaletlerde bu süre 67 yaşa uzatılmak üzeredir. Emeklilik yaşına ulaşan öğretim üyesi için bir "Armağan Kitabı"(Alm.Festschrift- Kutlama Kitabı) hazırlamak, bunu kitaptan seçilmiş metinlere ait sunumların yapıldığı bir toplantı ile kendisine sunmak, Almanya için bir gelenek. 15 Mart 2007 tarihinde Leipzig Saksonya Bilimler Akademisi konferans salonunda, bu geleneğin bir parçası olarak, dünyada ilk tıp tarihi enstitüsü olma ayrıcalığına sahip Karl-Sudhoff Tıp Tarihi Enstitüsü'ne 25 yıl hizmet eden Prof. Dr. med. Ingrid Kästner'in 65. yaş gününü kutlama amaçlı bir toplantı gerçekleştirildi. Toplantıyı düzenleyenler, Karl-Sudhoff Tıp ve Bilim Tarihi Enstitüsü ve Saksonya Bilimler Aka-

Saksonya Bilimler Akademisi-Leipzig.

demisi Bilim ve Matematik Tarihi Araştırma Merkezi'ydi.

Toplantı, Leipzig Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Jürgen Meixenberger'in konuşması ile açıldı. Daha sonra Karl-Sudhoff Tıp ve Bilim Tarihi Enstitüsü Başkanı Prof. Dr. Dr. Ortrun Riha söz aldı. Dekan ve Enstitü Başkanı, Prof. Dr. med. Kästner'in Leipzig Üniversitesi'ne çalışkanlıkla, parlak çalışmalarla güç kattığını vurgulayarak, kendisine teşekkür ettiler.

Toplantıya, Leipzig Üniversitesi Tıp Fakültesi tarafından beş konuşmacı davet edilmişti:

Prof. Dr. Heiner Kaden (Saksonya Bilimler Akademisi Matematik-Doğa Bilimleri Bölümü Bilimsel Sekreteri): Bilimsel Çalışmanın Zahmeti ve Başarı- İki Örnek

Prof. Dr. Gert Schreinicke (Leipzig Üniversitesi İş Tıbbı ve Sosyal Tıp Enstitüsü Direktörü): Mesleki Kurşun Zehirlenmelerinin Tarihi ve Güncel Durum

Prof. Dr. Dietrich v. Engelhardt (Lübeck Üniversitesi Tıp ve Bilim Tarihi Enstitüsü Başkanı): Alman-Rus Bilimsel İlişkileri Çerçevesinde Nikolaj Michajlovic Karamzin (1766-1826)'in 1789/90 Yıllarında Batı Avrupa'ya Yaptığı Seyahat

Doç. Dr. Arın Namal (İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Deontoloji ve Tıp Tarihi AD): 1933 Türk Üniversite Reformunda Mülteci Kadın Sağlıkçılar

Prof. Dr. Marina A. Akimenko (Rusya St. Petersburg Bechterev Psikonöroloji Enstitüsü Bilimsel Sekreteri): Bechterev Ekolünün Şekillenmesinde Alman-Rus İlişkilerinin Rolü

Hazırlanan "Armağan Kitabı", 22 makaleden oluşuyordu: **Hilde Marie Gross, Gundolf Keil** (Würzburg Üniversitesi Gerhard-Möbus Silezya Araştırmaları Enstitüsü): Geç Ortaçağ Silezyası askeri acil tıbbi yardım için bir kılavuz. **Peter Dilg** (Marburg Philipp Üniversitesi Eczacılık Tarihi

Karl Sudhoff Tıp ve Doğa Bilimleri Tarihi Direktörü Prof.Dr. Ortrun Riha açış konuşmasında.

Enstitüsü): Ortaçağda *pharmacia* kavramı üzerine. **Erich Donnert** (Halle/Saale): Rusların Kuzey Pasifik'teki Keşif Tarihlerine Notlar: Bellinghausen'in 1819-1821 yılları arasında Antartika'ya gerçekleştirdiği sevk. **Petra Werner** (Berlin-Brandenburg Bilim Akademisi Alexander von Humboldt Araştırma Merkezi), **Anne Jobst** (Berlin Doğa Müzesi), **Eberhardt Knobloch** (Berlin Teknik Üniversitesi Felsefe, Bilim Teorisi, Bilim ve Teknik Tarihi Enstitüsü): Alexander von Humboldt ve Christian Gottfried Ehrenberg'in mektuplaşmalarından yansıyanlar ışığında 1829 yılında birlikte yaptıkları Rusya seyahati. **Jadwiga Brzezinska** (Polonya Kolobrzeg Eczacılık Araştırmaları Cemiyeti): Dorpat Üniversitesi 1802-1893: Rus İmparatorluğu'nda Harikulade Bir Eğitim, Araştırma ve Kültür Merkezi. **Jutta Wolff** (Qualzow), **Horst-Peter Wolff**(Qualzow): Johann Nepomuk Rust (1775-1840)- Berlinli Çokişlevli. **Christoph Friedrich, Tom Seidel** (Greifswald Üniversitesi): Johann Friedrich Laurer (1789-1873)- Eczacı, botanikçi, anatom ve farmakolog. **Dietrich v. Engelhardt** (Lübeck Üniversitesi Tıp ve Bilim Tarihi Enstitüsü Başkanı): Dostoyevski'nin romanında Starec Zosima'nın ölme süreci ve ölümü. **Heiner Kaden** (Leipzig Saksonya Bilimler Akademisi Kurt-Schwabe Ölçüm ve Sensor Tekniği Enstitüsü) **Karl Heinz Schlote** (Leipzig Saksonya Bilimler Akademisi): Leipzig'de Saksonya Bilimler Akademisi ve Rus bilimi ile ilişkileri. **Regine Pfrepper** (Leipzig), **Gerd Pfrepper** (Leipzig), **Vladimir Akimovič Volkov** (Moskova Rusya Bilimler Akademisi Doğa Bilimleri ve Teknik Tarihi Enstitüsü): Alman-Rus patolog Johann Heinrich Klein: Biyografisi hakkında yeni bilgiler. **Elena Roussanova** (Hamburg Üniversitesi Doğa Bilimleri, Matematik ve Teknik Tarihi Enstitüsü): Avrupa'da nasyonal sosyalizm çağında kimya alanında Alman-Rus bilimsel ilişkilerindeki ambivalansa dair. **Saulo de Freitas Araujo** (Brezilya Universidade Federal de Juiz de Fora): Heidelberg Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde Hermann v. Helmholtz'un asistanı olarak Wilhelm Wundt: Düzeltici Notlar. **Marina Alekseevna Akimenko** (Rusya St. Petersburg Bechterev Psikonöroloji Enstitüsü): Biyopsikosos-yal model

ve Bechterev EkolüneAlman etkisi. **Sabine Fahrenbach** (Leipzig Üniversitesi Karl-Sudhoff Tıp ve Bilim Tarihi Enstitüsü): Heurtelot aygıtı ile kan alma hakkında. **Gerd Pfrepper** (Leipzig), **Regine Pfrepper** (Leipzig): Emil Abderhalden ve Rus fizyolojisi. **Konstantin Konstantinovič Vaslyev** (Ukrayna Sumy Üniversitesi Sosyal Tıp Kürsüsü): Hekim Nikolaj Ivanovič Käfer- Rus İmparatorluğu'nda bir Alman sömürgecinin oğlu. **Horst Peter Wolff** (Qualzow): Fritz Fränkel (1892-1944)- nörolog, musevi, mülteci. **Heiner Kaden**: Döbeln çevresinde bilim- bilim tarihi açısından inceleme. **Caris-Petra Heidel** (Dresden Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp tarihi Enstitüsü): İstek ve talep arasında: Proskau-Witt koleksiyonunun tarihi ve geleceği, Saksonya için önemi. **Marina Jur'evna Sorokina** (Rusya Bilimler Akademisi Arşivi): Rusya'nın ülke dışı kökenli bilimi: Bibliyografik Lexikon ve Alman kökenli Rus bilimciler. **Arın Namal** (Ist. Üniv. İstanbul Tıp Fak.): 1933 Türk Üniversite Reformunda Mülteci Kadın Sağlıkçılar **Ulrich Meyer** (Greifswald Üniversitesi Eczacılık Fakültesi), **Dieter Bärwolff** (Zepernick): "Kimyamızın olanakları kullanılmadı" DDR-Farma araştırmalarında geç bir parlak ışık olarak Brivudin.

Prof. Dr. med. Ingrid Kästner, 1942 yılında Zwittau'da (bugünkü Çekoslovakya'da Svitavy) öğretmen anne babanın üçüncü çocuğu olarak dünyaya geldi. 1945 yılında ailesi ile birlikte Sachsen'da (Almanya) Waldheim'a yerleşti. Lise mezuniyetine dek, burada eğitim gördü. Tıp Fakültesi'ni Rostock ve Leipzig'de okuyarak tamamladı. Leipzig Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde farmakoloji ve toksikoloji alanında "Dr. med." ünvanı aldı. Beynin çözülemeyen sırlarından etkilenecek, psikofarmakoloji alanında çalışmaya yöneldi, 1981 yılında doçent ünvanı aldı.

Kästner, deneysel çalışmalar yanında bilim tarihine ilgi duyuyordu. Bu ilgi onu 1983 yılında Leipzig'deki Karl-Sudhoff Tıp ve Bilim Tarihi Enstitüsü'ne yönlendirdi. Kendisi, DDR zamanında, farmakoloji ve toksikoloji alanındaki uzmanlığının yanı sıra "Tıp Tarihi alanında uzman doktor" sıfatını kazanmış üç isimden birisidir.

Prof.Dr.med. Ingrid Kästner ve Doç.Dr. Arın Namal.

Kästner, 1990 Eylülünde Antwerpen’da gerçekleştirilen SIHM’in uluslararası toplantısına DDR delegesi olarak katılmıştır. Bilindiği üzere iki Almanya, çok kısa bir süre sonra, 3 Ekim 1990’da birleşecektir. Kästner’in 1985 yılında DDR’de kazandığı bu uzmanlık sıfatı, BRD (Bundesrepublik Deutschland- Alman Eyaletler Cumhuriyeti)’ye geçişle geçerliliğini yitirmiş, Kästner ancak BRD sistemi içerisinde yeniden tıp tarihi doçenti kabul edileceği bir süreç yaşamış ve öğretim üye kadrosu içine alınışından 20 yıl sonra, 2002 yılında uzun yıllardır öğretim üyeliğini sürdürmekte olduğu Leipzig Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde tıp tarihi alanında “profesör” kadrosuna atanmıştı.

Öğrencilerinden Dr. Regine Pfrepper, onun üniversitede 40 yıla ulaşan hizmet süresi içerisinde eğitimi öncelikli görevi kabul ettiğini, öğrencilerinin öğrenim süreleri dışında da onunla yıllarca bağlarını koparmadıklarını ifade etmektedir: “Tıp tarihi alanına onun sayesinde ilgi duyanlar, hele bir de ondan bir tez konusu alabilirlerse, ister

akşamın geç bir saatinde, isterlerse hafta sonunda, danışmanlığın, yardımın, ilgi göstermenin en iyi örneği olan bir ‘doktora annesi’ne sahip olmuş, en iyi şekilde desteklenecekleri bir çalışma sürecine adım atmış demektirler.” Prof. Dr. med. Ingrid Kästner, hizmet yılları içinde tıp fakültesi bünyesinde tıp ve dişhekimliği tarihi alanında, işte bu destekleyici tutumu eşliğinde hazırlanan 62 tezi yönetti.

Prof. Dr. med. Kästner, eğitime çok yönlü hizmeti yanında tıp tarihinin çeşitli alanlarında araştırmalarını sürdürdü: Fransa’da psikiyatri tarihi, tıbbın bilimsel temelleri, farmakoloji tarihi ve beyin araştırmaları tarihi, Nasyonal sosyalizm döneminde tıp, tıpta kadın rolünün tarihi.

İki Almanya’nın birleşmesinin öncesi ve sonrasında Bükreş, Tiflis, Paris ve St. Petersburg’da araştırmalarda bulundu. Avrupa’da ve deniz aşırı ülkelerde pek çok bilimsel toplantıya katıldı, İngilizce, Fransızca ve Rusça konferanslar verdi. Tıp tarihi araştırmalarını tıp disiplinleri ile işbirliği içerisinde yürüterek, tıbbın güncel bilgileri ile iç

Konuşmacılardan Prof.Dr. Dietrich v.Engelhardt.

içe olmayı sürdüren, 300'ü aşkın kitap bölümü ve makalesi olan Prof. Dr. med. Kästner, uzun bir süreden beri Rusya'da tıp ve bilim tarihini incelemektedir. Onun bu konudaki çalışması, Alman Araştırma Birliği (Deutsche Forschungsgemeinschaft), Carl ve Veronica Carsten Vakfı (Karl und Veronica Carstens-Stiftung)'un desteklediği bir proje olarak başladı. Lübeck Üniversitesi Tıp ve Bilim Tarihi Enstitüsü Direktörü Prof. Dr. Dietrich v. Engelhardt ile Prof. Dr. med. Ingrid Kästner öncülüğünde Alman ve Doğu Avrupalı bilimadamları arasında sıkı bir bağ kurularak 18. ve 19. yüzyıllarda Rus İmparatorluğu'nda tıp ve bilim tarihi yoğun olarak araştırılmakta. Araştırmadan şimdiye dek alınan sonuçlar, Leipzig ve Lübeck'de gerçekleştirilen 6 sempozyumda değerlendirildi, yayınlar yapıldı. Bu yayınlar, editörlüğü Prof. Dr. Dietrich v. Engelhardt ile Prof. Dr. med. Ingrid Kästner tarafından üstlenilen ve 14. kitaba ulaşmış bulunan "Tıpta ve Doğa Bilimlerinde Alman-Rus İlişkileri" yayın serisinde toplandı.

Alanında uzun yıllar, tıp tarihinin kalbi olan Karl-Sudhoff Tıp Tarihi Enstitüsü'nde, meslektaş-

larının ifadesi ile sevdiği alanı mesleği yapabilmiş olmanın coşkusu ile çalışan Prof. Dr. Kästner'in, bu coşkuyu, pek çok ülkeden pek çok meslektaşına güçlü bir dostluk eli uzatarak yansıttığı, pek çok ülkeden bilim alanında dostlar kazandığına yapılan vurguyu³ burada yinelemek isterim. Ben de, 1998 yılında Prof. Dr. med. Ingrid Kästner'e, Almanya'da nasyonal sosyalistlerin iktidara gelişi ardından yazılmış bir tıp deontolojisi kitabını incelemeyi amaçlayan araştırmamda, bu kitabın yazarı olan Alman hekim Carly Seyfhardt'ın biyografisini aydınlatılabilmek için başvurudum. Hem bu sorum ile ilgili olarak, hem de daha sonra araştırmalarım ile ilgili danıştığım pek çok konuda, çok içten bir ilgi gördüm. Kendisi ile yaklaşık on yıldır yazıştık, Almanya'da gerçekleştirilen iki kollokyumda (Dresden 2003 ve 2005) kendisi ile karşılaşma olanağı buldum. Kütüphanemde Almanca alan kitaplarım içerisinde bir çok değerli, haberdar olmamın, ulaşmamın güç olduğu kitap, bana Prof. Dr. med. Ingrid Kästner'in armağanıdır. Kendisinin 65. yaş günü için Saksonya Bilimler Akademisi'nde düzenlenen toplantıya Leipzig Üniversitesi

tarafından davet edilen beş konuşmacıdan biri olmanın ve “Armağan Kitabı”nın seçkin yazarları arasında yer almanın bana verdiği onur ise kuşkusuz tanımsızdır.

Saksonya Bilimler Akademisi “Bilim Tarihi Komisyonu” üyesi olan ve Karl-Sudhoff Tıp Tarihi Enstitüsü öğretim üye kadrosunda emekli öğretim üyesi sıfatı ile çalışmalarını sürdüren Prof. Dr. med. Ingrid Kästner’in 65. yaş gününü bir kez daha içtenlikle kutluyor, ülkeme ve bana gösterdiği dostluk için kendisine minnettarlık dolu teşekkürlerimi sunuyorum.

KAYNAKLAR

1. Riha, Ortrun: Das Karl-Sudhoff Institut heute-Eine Standortbestimmung. Riha, Ortrun (Hrsg.): 100 Jahre Karl-Sudhoff Institut für Geschichte der Medizin und der Naturwissenschaften. Aachen 2006, S. 5-26.
2. Kästner, Ingrid: 100 Jahre institutionalisierte Medizingeschichte in Leipzig. In: Riha, Ortrun (Hrsg.): a.g.e., S. 27-50.
3. Pfrepper, Regine: Vorwort. In: Pfrepper, Regine (Hg.): Medizin-, Pharmazie-und Wissenschaftsgeschichte vom Mittelalter bis zur Gegenwart. Festschrift für Ingrid Kästner zum 65. Geburtstag. [v. Engelhardt D, Kästner I (Hg.): Deutsch-russische Beziehungen in Medizin und Naturwissenschaften. Band 14] Aachen 2007, S. V-VII.